

**Анализа оствареног напретка у реализацији
Стратегије запошљавања Републике Српске 2011. – 2015.
година**

Децембар, 2013. године

www.gea.ba

УВОД

Стратегија запошљавања Републике Српске 2011-2015. година, представља први средњорочни плански и стратешки документ којим се утврђују основе за развој и подстицање запошљавања у Републици Српској. Сликвито речено, Народна скупштина Републике Српске је на сједници одржаној 24. марта 2011. године дала зелено свјетло Влади РС да примијени „терапију“ прописану стратешким планом како би дјеловала на огромну незапосленост као горући друштвено-економски проблем. Имајући у виду да је више од двије и по године прошло од почетка реализације најважнијег стратешког документа за тржиште рада у Републици Српској, Центар за истраживања и студије – ГЕА, као тхинк танк организација која се бави јавним политикама у области рада и запошљавања, урадила је кратку анализу оствареног напретка у достизању зацртаних стратешких циљева.

Стратегија запошљавања Републике Српске 2011-2015 почива на 5 стратешких циљева а то су:

1. Стимулисање економског раста, запошљавања и повећање квалитета посла;
2. Повећање продуктивности рада и квалитета рада кроз развој људских потенцијала;
3. Успостављање равнотеже између понуде и потражње запослења;
4. Повећање укључености на тржиште рада спречавањем дуготрајне незапослености, неактивности, друштвене искључености и сиромаштва радно способног становништва, нарочито група које су у неповољном положају.
5. Проширење институционалних капацитета и развој дијалога међу актерима у области запошљавања.

Премда је за сваки од пет стратешких циљева наведен низ квантитативних и квалитативних индикатора, као основ за праћење успјешности у реализацији стратешког и пратећих акционих планова постављени су сљедећи мјерљиви циљеви:

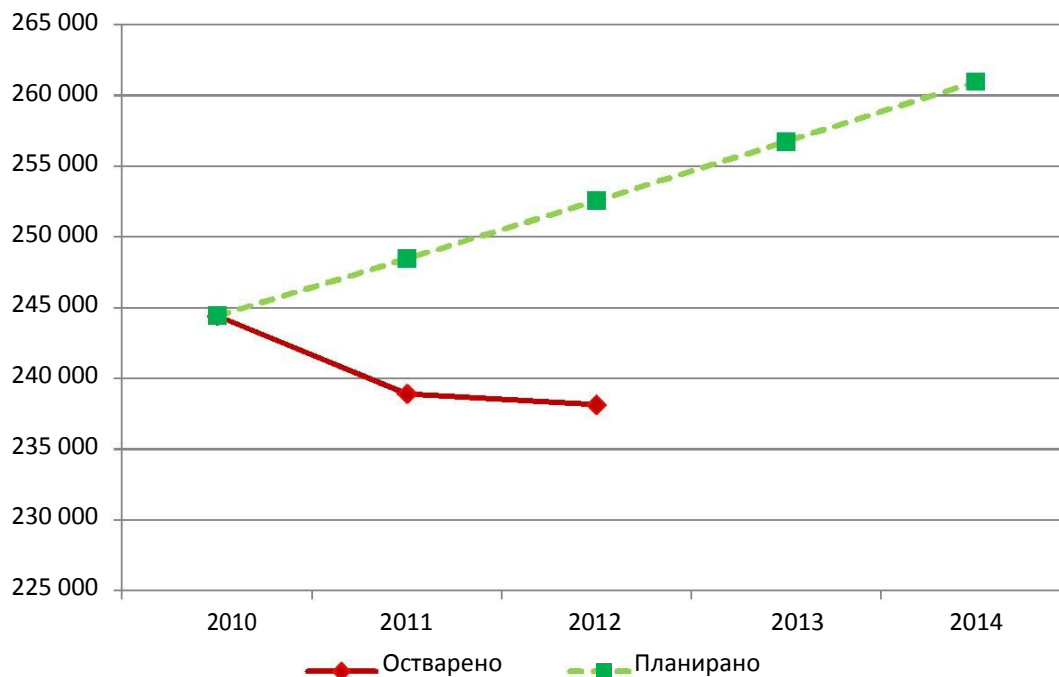
- раст свеукупне стопе запослености, на крају планског периода за **8 процентних поена (са 47% у 2009. години на 55% у 2015. години),**
- раст запослености жена и запослености старијих лица за **8 процентних поена (са 38% у 2009. години на 46% у 2015. години код запослености жена),**
- смањење стопе незапослености за **2,5 процентних поена**
- смањење дуготрајне незапослености са **68% забиљежених у 2009. години на 55% у 2015. години,**
- смањење стопе неактивног становништва за **10 процентних поена**

У наредном тексту урађена је анализа оствареног напретка у досадашњој реализацији стратешког плана и то за сваки од наведених индикатора успјеха појединачно

ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ

Показатељи запослености

Очекивани резултат 1: Повећање укупне запослености за 8 п.п.

Према подацима Завода за статистику Републике Српске, у 2010. години било је укупно 244.453 лица са запослењем док је у 2012. години тај број износио 238.178 што значи да је дошло до смањења укупне запослености за више од 6.000 особа у односу на 2010. годину, односно чак за 20.000 ако 2009. годину узмемо као базну.

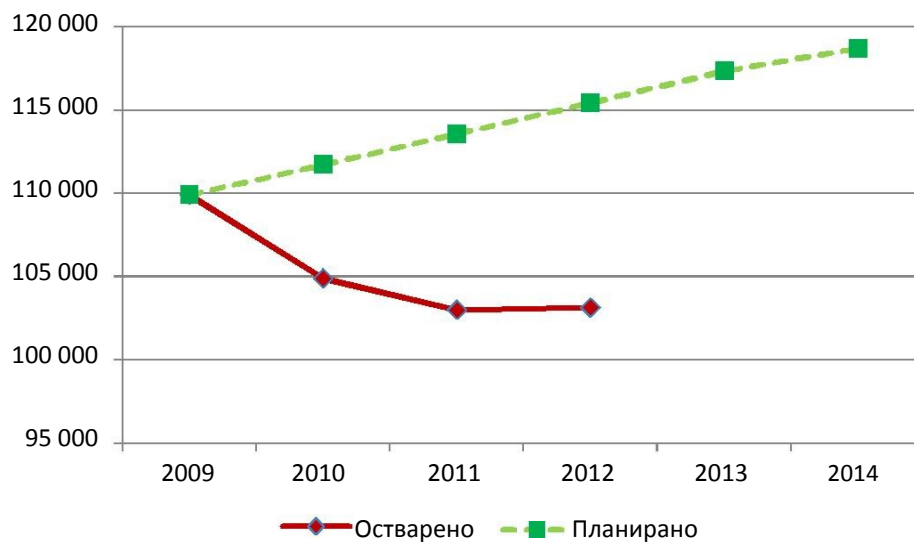
О смањењу укупног броја запослених у протеклом периоду говоре и подаци из Анкете о радној снази која се често узима као вјеродостојнији приказ стања на тржишту рада. Наиме, према овим подацима у Републици Српској је у 2010. години било запослено 329.000 особа а у 2012. години 311.000 што је мање за око 18.000 лица. Додатно обесхрабрује податак да се и у 2013. години наставио негативан тренд па тако у најновијој Анкети о радној снази за 2013. годину имамо податак о 308.000 лица која имају запослење.

Нажалост, лоше показатеље укупне запослености слиједи и показатељи који говоре о запослености жена. Када је запосленост жена у питању, према подацима Завода за статистику у 2009. години 109.921 жена се водила као запослена да би тај број у 2012. години био мањи за око 6.500, тачније 103.153 жене су имале запослење. Треба нагласити да одређених позитивних помака има када се анализирају подаци о запослености старијих лица, посебно лица доби од 50 до 64 године старости обзиром да они најтеже

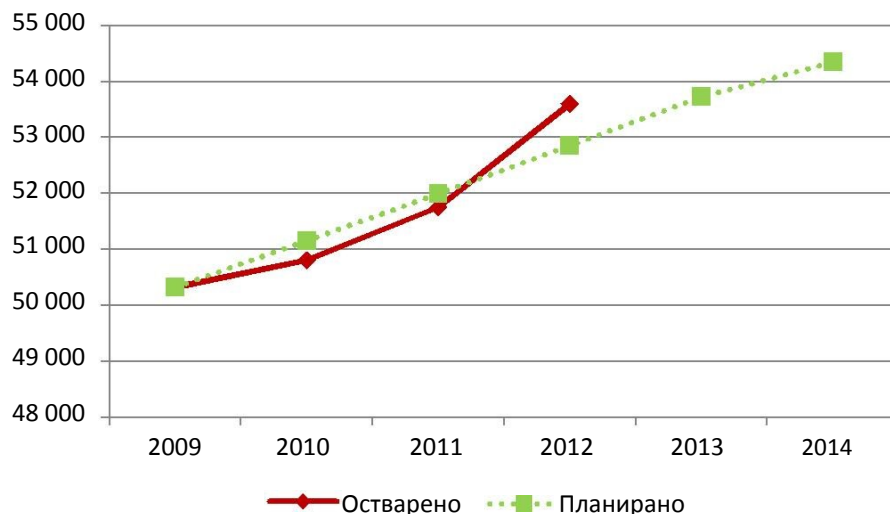
долазе до запослења. Ако се као основа узму подаци из 2009.

године када је запослење имало 50.326 ових лица (50.810 у 2010. години) онда можемо рећи да је дошло до одређеног побољшања јер је у 2012. години било 53.612 запослених лица доби између 50 и 64 године. Ипак, велику сјенку на те податке бацају показатељи запослености код младих (лица до 30 година старости) који константно имају негативан тренд и гдје је према показатељима за 2012. годину од 8% до 10% младих мање запослено него што је то било 2010. односно 2009. године.

Очекивани резултат 2: Повећање запослености жена за 8 п.п.

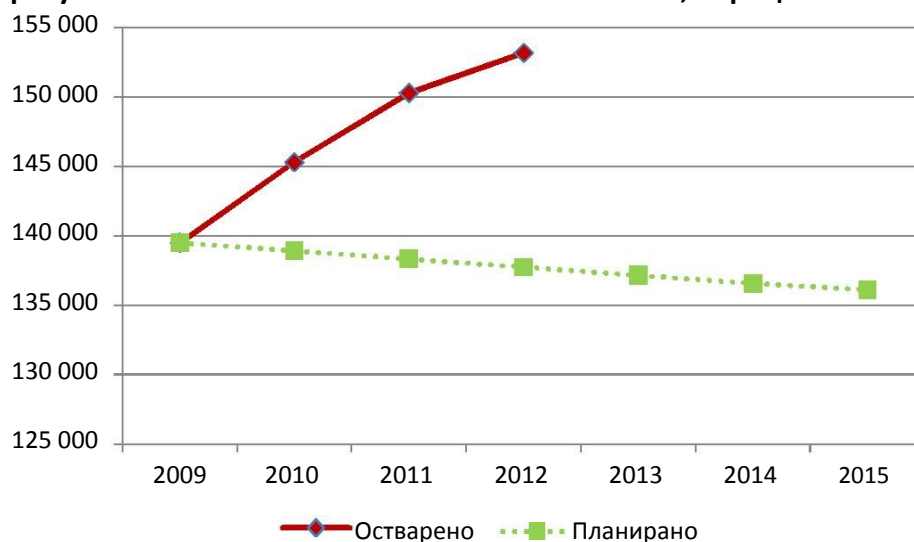
Очекивани резултат 3: Повећање запослености старијих лица (50-64 година старости) за 8 п.п.

Показатељи незапослености

Када се говори о смањењу незапослености као једном од кључних показатеља успјешности примјене стратешког плана онда треба нагласити да је у посматраном периоду 2009. – 2012. година дошло до негативног резултата, односно до повећања укупне незапослености за неких 10%. Тачније, према подацима Завода за статистику Републике Српске у 2009. години било је укупно 139.536 незапослених лица на евиденцијама Завода док је у 2012. години тај број износио 153.225. Слично говоре и подаци Анкете о радној снази према којима је у 2009. години било око 94.000 незапослених особа а у 2012. години 107.000. Нажалост, подаци из најновије Анкете о радној снази у Републици Српској за 2013. годину још су више поражавајући и говоре о 114.000 незапослених лица.

Очекивани резултат 4: Смањење стопе незапослености за 2,5 процентних поена

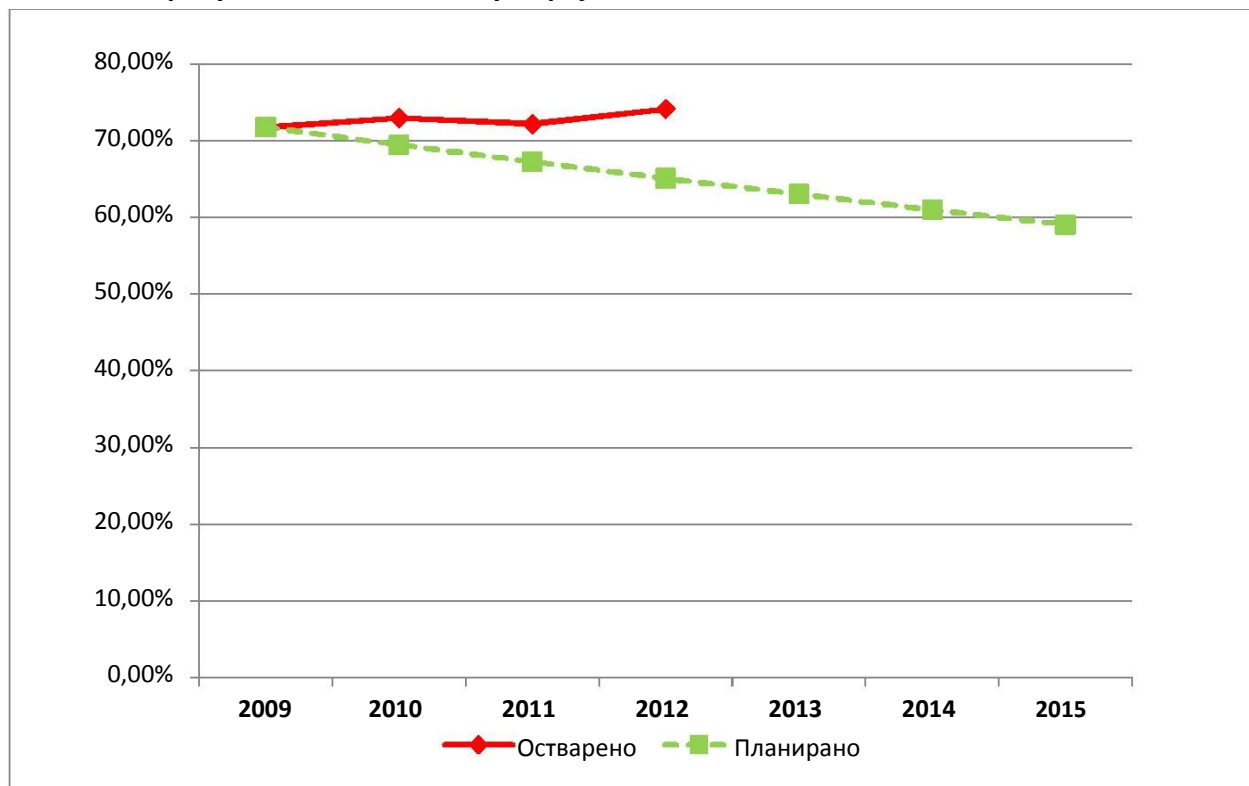
Смањење дуготрајне незапослености такође је наведено као један од кључних праваца дјеловања актуелног стратешког документа. С правом, обзиром да је учешће лица која траже запослење дуже од годину дана веома високо. Према подацима из Извјештаја о раду Завода за запошљавање Републике Српске за 2012. годину, проценат лица који су у Републици Српској на посао чекали дуже од годину дана је невјероватних 74,2% што је чак горе у односу на 2009. и 2010. годину када се радила припрема стратешког документа. Посебно забрињава стални раст учешћа најтежих категорија на тржишту рада, лица који на посао чекају дуже од 9 година и којих је у 2012. години према подацима Завода за запошљавање РС било скоро 14% од укупног броја незапослених.

Ако се подаци о броју дуготрајно незапослених лица анализирају на основу проведене

Анкете о радној снази добиће се слични резултати с тим да Анкета о радној снази класификује незапослене по

трајању незапослености на периоде до двије године те од двије године и дуже. Сходно овој класификацији, проценат оних који су незапослени дуже од двије године је у 2013. у Републици Српској износио неvjероватних 74,8% што је знатно лошије у односу на 69,4% из 2010. године.

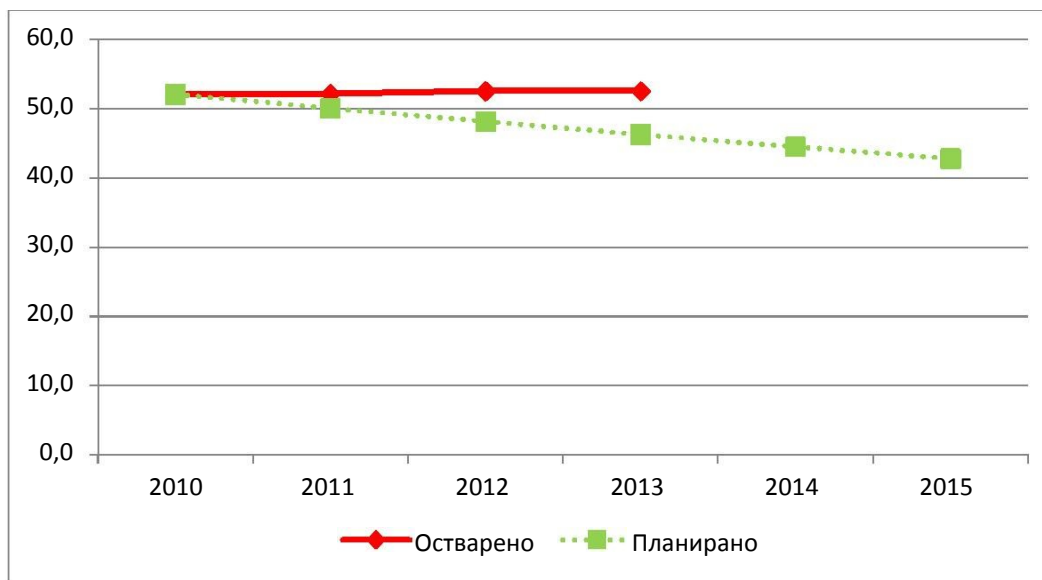
Очекивани резултат 5: Смањење дуготрајне незапослености

Показатељи активности/неактивности радно способног становништва

Коначно, када се узму у обзир подаци који говоре о једном од најозбиљних проблема на тржишту рада у Републици Српској, проценту оних који улазе у категорију радно способног становништва али из неког разлога не желе или су обесхрабрени да траже посао, онда поново имамо лошу слику. Наиме, неактивних је према проведеној Анкети о радној снази у 2010. години било више од пола или 52,1% а тај се проценат задржао и у 2012. години 52,6%. Нажалост, садашњи показатељи не дају охрабрујуће сигнале да ће се жељени резултат смањења стопе неактивног становништва за 10 процентних поена заиста и постићи до 2015. године тако да и овдје можемо говорити о негативним ефектима.

Очекивани резултат б: Смањење стопе неактивног становништва за 10 процентних поена

ЗАКЉУЧАК

Имајући у виду резултате анализе кључних показатеља на тржишту рада у Републици Српској, јасно је да досадашњи ток реализације Стратегије запошљавања 2011 – 2015. година није дао жељене резултате. Напротив, стање на тржишту рада гледано кроз призму дјеловања на три најважнија фактора (број запослених, број незапослених и проценат неактивних) је горе него 2009. и 2010. године када је припреман овај стратешки план. Разлози због којих је то тако су вишеструки обзиром на комплексност самог тржишта рада и стога одговорност за лоше резултате није могуће, нити треба, приписати само једној институцији.

Међутим, затварање очију и игнорисање чињеница које говоре о озбиљности највећег друштвено-економског проблема у Републици Српској није исправан приступ. У том контексту треба напоменути да је Влада Републике Српске у другој половини ове године припремила *Информацију о реализацији Стратегије запошљавања Републике Српске 2011-2015 за период 2011. - 2012. година* која се нашла пред посланицима Народне скупштине РС на 29. редовној сједници. Разматрана као 36. од 37 тачака дневног реда, информација о најважнијем стратешком документу за тржиште рада у РС-у није изазвала значајнији интерес посланика али ни јавности. Са гласовима 49 народних посланика који су били "за" (нико није гласао "против", 17 их је било "уздржано") усвојен је закључак којим посланици у НСРС дају сагласност на поменуту информацију и прихватају ставове у којима се између осталог каже: *„Анализирајући свеукупну економску ситуацију у Републици Српској и њеном окружењу, од којег у много чему зависи наша економија, те*

предузете мјере и активности Владе Републике Српске и других актера на тржишту рада у циљу провођења Стратегије запошљавања Републике Српске, може се констатовати да и упркос изузетно снажним утицајима глобалне економске кризе и рецесионих кретања „у Републици Српској није дошло до драматичног погоршања ситуације у области запошљавања“!?

Информацијом се закључује да: „имајући у виду услове под којима је реализована Стратегија запошљавања и чињеницу да се ради о информацији за период краћи од двије године (јуни 2011. – децембар 2012. година), **сматрамо да нема потребе вршити ревидирање појединих стратешких циљева, већ наставити са њиховом реализацијом и у наредном периоду**, кроз провођење акционих планова запошљавања и других активности на тржишту рада“!?

Због свега што је претходно наведено сматрамо да је скретање пажње са унутрашњих слабости и тражење изговора искључиво у екстерним утицајима и глобалној економској кризи апсолутно неприхватљиво, поготово имајући на уму да значајнијих успјеха у рјешавању проблема незапослености није било ни у вријеме много повољнијих економских околности када је реална стопа раста БДП-а у РС била већа од 6% годишње (примјера ради период од 2006.-2008. године). Овакав однос најважнијих доносиоца одлука на тржишту рада потребно је што прије промијенити и у том смислу неопходно је:

- Информацију о реализацији Стратегије запошљавања у РС употпунити конкретним подацима о степену остварења дефинисаних стратешких циљева а на основу раније утврђених индикатора успјеха и то представити у форми извјештаја а не информације;
- Извјештај о досадашњој реализацији Стратегије запошљавања у РС учинити доступним јавности како би се покренуо шири процес консултација и стручна расправа о будућим правцима дјеловања;
- Иако је за потребе израде стратешког документа и дефинисања стратешких циљева током 2010. године извршена детаљна и дубинска анализа тржишта рада, које је већ тада било снажно погођено ефектима рецесије, у овом тренутку је потпуно извјесно да скоро ниједан од жељених циљева неће бити остварен. Да ли је то због тога што су предложени циљеви постављени сувише амбициозно или због тога што су у међувремену подузете мјере биле неадекватне треба пажљиво истражити. У сваком случају Стратегију запошљавања је потребно ревидирати јер у супротном сврха њеног постојања и сам садржај документа постају безвриједни;
- Информацију о реализацији Стратегије запошљавања у РС, овај пут у форми извјештаја, поново ставити на дневни ред засједња НСПС како би народни посланици имали јаснију и потпунију слику о кретањима на тржишту рада те на бази тога донијели одлуку о будућим корацима на реализацији Стратегије запошљавања.

IV ПРИЛОГ: ТАБЕЛЕ И ИЗВОРИ ИНФОРМАЦИЈА

ЗВАНИЧНА ЗАПОСЛЕНОСТ	2009	2010	2011	2012
Укупно	258 634	244 453	238 956	238 178
Мушкарци	148 713	139 554	135 945	135 025
Жене	109 921	104 899	103 011	103 153

Извор: Плате, запослености и незапосленост – Статистички билтен број 5, друго измијењено издање, Републички завод за статистику РС, 2013. година.

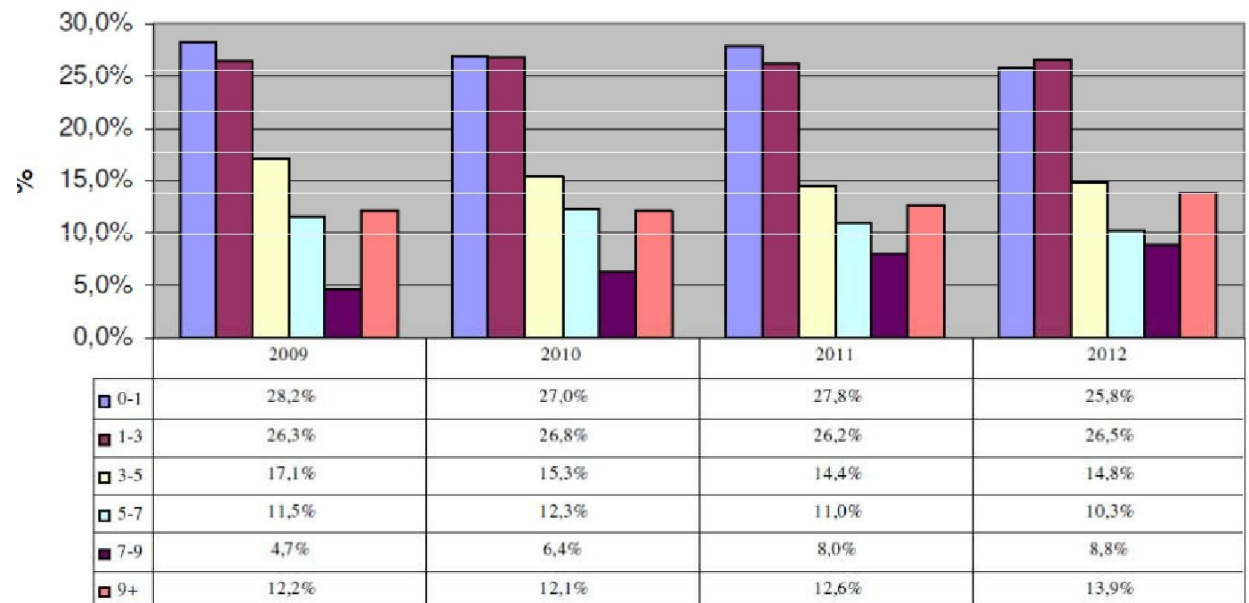
ЗВАНИЧНА ЗАПОСЛЕНОСТ	2009	2010	2011	2012
Укупно	139 536	145 343	150 344	153 225
Мушкарци	73 273	76 735	78 904	79 893
Жене	66 263	68 608	71 440	73 332

Извор: Плате, запослености и незапосленост – Статистички билтен број 5, друго измијењено издање, Републички завод за статистику РС, 2013. година.

АНКЕТА О РАДНОЈ СНАЗИ	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Запослени</i>	345000	329000	324000	311000	308000
<i>Незапослени</i>	94000	102000	105000	107000	114000
<i>Неактивни</i>	488000	469000	469000	464000	469000
<i>Стопа незапослености (%)</i>	21,4	23,6	24,5	25,6	27
<i>Стопа запослености (%)</i>	37,2	36,6	36,1	35,3	34,6
<i>Активни %</i>	47,4	47,9	47,8	47,4	47,4
<i>Неактивни %</i>		52,1	52,2	52,6	52,6

Извор: Анкета о радној снази број 03, 04, 0 и 06, Републички завод за статистику РС

Графикон: Дужина чекања на посао на евиденцији Завода за запошљавање (по годинама)

Извор: Извјештај о раду Завода за запошљавање Републике Српске за 2012. годину